

словосочетаний, сокращение его, замена отдельных лексических единиц или всех компонентов, инверсия компонентов, языковая игра; сохранение модели, на основе которой образована пословица, наличие образа, который легко сопоставить с традиционным выражением, помогает читателю определить прямое или косвенное содержание трансформы, узнать коннотацию.

Ключевые слова: фразеологическая единица, пословица, трансформация, трансформа, коннотация.

Gluhovtseva I. J. Transformation of Traditional Proverbs in Modern Mass-Media

The article deals with the analysis of transformed variants of traditional proverbs used in the language of mass-media. It has been proved that the mechanisms of such transformations are similar to the ones described earlier in linguistic literature. They are: the broadening of componential structure of set-expressions, its shortening, substitution of separate lexical units or whole components, inversions of components, language game; preservation of the model according to which the proverb was built, existence of the image which is easily identified with a traditional set-expression, allows a reader to understand direct or indirect meaning of the transformed variant or to recognize the connotation.

Key words: phraseological unit, proverb, transformation, transformed variant, connotation.

Стаття надійшла до редакції 09. 11. 2012 р.

Прийнято до друку 21. 12. 2012 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Мілєва І. В.

В. В. Лєснова (Луганськ)

УДК 811.161.2'373.23 : 811.161.2'373.72

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ В УКРАЇНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ

Історично й соціально обумовлена категорія оцінки в останні кілька десятиліть усе більше привертає увагу зарубіжних і вітчизняних лінгвістів. Сутність цієї лінгвістичної категорії, її структурно-семантичні та функціональні особливості, засоби її вираження, а також суміжні з нею явища емотивності, експресивності, образності були предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних мовознавців (Н. Арутюнова, О. Бессонова, В. Богуславський, Н. Бойко, О. Вольф, О. Калкіна, Т. Космеда, Н. Лук'янова, Т. Маркелова, О. Островська, У. Соловій, В. Телія, В. Чабаненко, Л. Шутак та ін.). Т. Космеда наголошує, що семантична категорія оцінки є основною категорією

лінгвопрагматики [Космеда 2000: 305]. Про універсальність цієї категорії говорить і Н. Бойко, зауважуючи, що „немає мови, у якій би не існувало сформоване, закріплене й вербалізоване уявлення про добре/погане” [Бойко 2005: 155]. Як „вербалізований результат кваліфікуючої діяльності емотивного та ціннісного компонентів колективної етнічної свідомості” розуміє оцінку І. Голубовська [Голубовська 2004: 51]. Т. Кулігіна, розглядаючи засоби вираження оцінки в сучасній німецькій мові, доходить висновку, що категорію оцінки може бути визначено як логіко-семантичну категорію [Кулігіна 1985: 6]. Н. Пазич, дослідивши різноманітні форми реалізації оцінного значення в сучасній німецькій мові, наголошує на суттєвій ролі оцінних одиниць, що виконують у мові не лише номінативну, але й експресивну функцію [Пазыч 1986].

Під оцінкою в мові розуміють „семантичну властивість мовних одиниць, що полягає у вираженні позитивного або негативного ставлення суб’єкта до позамовного явища” [Рябцева 1982: 118]. У категорії оцінки відображено широку сферу взаємодії людини з довколишнім світом, яка здобуває свою модальну характеристику через призму інформованості людини у світі за допомогою конкретних вербальних актів у вигляді конкретних суджень оцінного характеру про цей світ [Малинович 1989: 96].

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених вивченню різноманітних аспектів категорії оцінки та засобів її вираження в мові, усе ще залишається чимало моментів, висвітлених недостатньо або не висвітлених узагалі. Зокрема, у сучасній лінгвістиці не приділено уваги особливостям вираження аналізованої категорії в різножанрових фольклорних текстах. Цим і зумовлено актуальність пропонованої статті, мета якої – дослідити особливості вираження лінгвістичної категорії оцінки в українських прислів’ях. Заявлена мета передбачає вирішення таких завдань: проаналізувати українські прислів’я, що характеризують людину в різноманітних аспектах її життя та діяльності, визначити найпоширеніші в прислів’ях засоби вираження оцінки.

Невипадково серед інших форм фольклору для дослідження обрано саме прислів’я, адже вони у сконденсованій формі містять загальнонародні уявлення про найголовніші цінності людського життя. Є. Бартмінський відносив прислів’я до текстів-кліше, говорячи, що в них містяться судження про світ, мовна інтерпретація дійсності [Бартминский 2005: 88]. Як зауважує О. Дмитрієва, прислів’я й афоризми як узуально-поведінкові тексти містять ціннісні пріоритети того чи того соціуму. Дослідниця слідом за В. М. Савицьким виділяє у прислів’ях та афоризмах такі типи оцінок:

- а) етичну – з позиції традиційної народної моралі;
- б) естетичну – з погляду буденних понять про красу;
- в) функціональну – щодо відповідності об’єкта його призначенню, здатності функціонувати; сюди ж віднесено раціональну оцінку (шкідливий – корисний) та емоційну (приємний – неприємний);

г) пієтетну – з позиції норми престижності;

д) порівняльну – з позиції порівнювання різних об'єктів оцінки [Дмитрієва 1999].

Матеріалом нашого дослідження обрано прислів'я, що характеризують людину, з огляду на те, що оцінка є безумовно антропоцентричною. Як зауважує В. Шаховський, оцінка є „власне людською категорією, стосується людини й усього того, що в якийсь спосіб пов'язано з нею, зачіпає її фізичну, психічну й соціальну сутність. Оцінюється те, що потрібно людині, в оцінку входить цілком і повністю сама людина” [Шаховський 1998: 62].

Будь-яку оцінку, зокрема й людей, „зумовлено суб'єктивними смаками, інтересами й поглядами (соціальними, етичними та естетичними) мовця, групи мовців, певної частини суспільства й лише стосовно них оцінке висловлювання можна розглядати як істинне або хибне. ... оцінка більшою мірою виражає суб'єктивне ставлення до об'єкта, ніж його об'єктивні характеристики” [Арутюнова 1980: 230].

У прислів'ях, які характеризують людину, оцінці підлягає і зовнішність, і риси характеру, причому їх часто протиставлено: у народній свідомості вроду не оцінюють однозначно як щось гарне чи погане, тоді як моральні риси, ставлення до праці та до інших людей мають закріплену за ними позитивну або негативну оцінку. Це підтверджує значна кількість прислів'їв: *Поганий парубок на вроду, та гарний на вдачу* (31); *Дівка красива, та прями лінива* (32); *Краса минеться, а розум пригодиться* (36); *Красою ситий не будеш; Не позирай на красоту, а позирай на доброту; Не хвалися красою, а слався розумом; Не той гарний, що гарний, а той, що діло робить* (37); *Хлопці б'ються чорт зна за що, хоч красива, а ледащо* (38); *Краще горбатий, ніж язикатий* (41); *За гарного підеш – лиха наживеш* (73); *На хорошого глядіти гарно, а з розумним жити легко* (103); *Коса заплетена, а хата не метена* (226); *Гарне личко, а чортівська душа; Личко біленьке, а розуму маленько* (234).

Не має однозначної позитивної оцінки в прислів'ях і вік людини як показник її розуму, наявні приклади, у яких про стару людину сказано як про нерозумну: *Борода, яку старого, а розуму нема й за малого; Борода виросла, а розуму не винесла* (224); *Не все при старій бороді старий розум* (225); *Волос уже сивий, а розум іще зелений* (226); *Голова посивіла, а розуму не набралась* (229); *Під носом косовиця, а в голові ще й на зяб не орано* (232). Оцінка в цих випадках різко негативна, оскільки в народних уявленнях нормою є набуття з роками життєвої мудрості.

Як зауважує О. Дмитрієва, не можна стверджувати, що всі оцінні судження стоять в опозиції „гарний – поганий”. Екстралінгвальні чинники – складність і неоднозначність навколишнього світу, ступінь пізнання його людиною, практичний досвід в освоєнні довкілля, закріплюючись у мовній парадигматиці, сприяють створенню градуєваних оцінних мовних засобів [Дмитрієва 1999: 156]. Яскравим

прикладом такої неоднозначності оцінки є прислів'я *Лихо говіркому, та не добре й мовчазному* (287), у якому виражено закріплене в народі схвалення помірності в поведінці як етичну норму.

Особливістю багатьох прислів'їв, що характеризують людину, є те, що в них людські вчинки, риси характеру розкрито „в зіставленні з природою, рослинним і тваринним світом, речами побуту” [Пазяк 1990: 7]. Прислів'я, що містять порівняльні конструкції, поділяємо на три групи:

1. Прислів'я, у яких є лише суб'єкт та об'єкт порівняння й не подано жодних додаткових коментарів. Це переважно структури з порівняльними сполучниками, серед яких найбільш функціонально активним є сполучник *як*: *Дівки в хороводі, наче маків цвіт на городі* (33); *Закохався, як чорт у суху вербу*; *З коханою наговорився, як меду наївся* (55); *Хлоп'яча любов – як вода в решеті* (58); *Без жінки мужчина – як без хвоста скотина* (88); *Живуть між собою, як голубів пара*; *Живуть між собою, як риба з водою* (103); *Торохтить Солоха, як діжка з горохом* (297). Зрідка трапляються порівняння, у яких об'єкт має форму орудного відмінка: *Ласочкою поглядає, а в пазусі камінь тримає* (267). Використано в прислів'ях і характерні для фольклору загалом заперечні порівняння, причому характеристику людини в них може бути подано через зіставлення з природою, зокрема з рослинами: *Малина – не те, що дівчина: чим більше спіє, тим смачніша буде* (34). Зафіксовано також „речення порівняльної структури, у яких об'єкт порівняння охоплює всю предикативну частину” [Українська мова 2000: 470]: *Добра жінка – то камінна стінка* (91). Наявні також прислів'я, у яких відбувається нанизування кількох порівняльних конструкцій; за допомогою своєрідної градації людину характеризують у різних аспектах: позитивно, напр., *Жінка – як чічка, свіжа, як ягідка, як колосок, повна, прибрана, як пава* (93), або негативно, напр. *Хитрий, як чорт, дурний, як ворона, впертий, як свиня* (388).

2. Прислів'я, у яких наявні дві порівняльні конструкції, що перебувають у відношеннях протиставлення. Найчастіше дві частини таких прислів'їв поєднано протиставним сполучником *а*: *Голий, як пляшка, а гонор, як в ляшка* (42); *Нарядилась, як пава, а кричить, як тава* (44); *Голос, як цимбал, а сам, як шакал* (297); *Щебече, як соловейко, а кусає, як гадюка* (302); *Високий, як тополя, а дурний, як квасоля*; *Великий, як лоза, а дурний, як коза*; *Голосний, як дзвін, а дурний, як довбня* (337); *Каркає, як ворона, а хитрий, як чорт*; *Хитрий, як чорт, а дурний, як ворона* (387); *Голий, як пляшка, а гонор, як у пана-ляшка* (392). Трапляються також випадки, коли протиставлювані порівняння поєднано безсполучниковим зв'язком: *Слова, як мед, діла, як полин* (301); *Боязливий, як заць, шкодливий, як кішка* (406).

3. Найбільшою виявилася група прислів'їв, у яких до порівнянь подано розгорнутий коментар-пояснення, що містить інформацію про характерні риси того, з чим порівнюють людину. Об'єктами порівняння є:

– тварини: *Молодці, як воробці, всюди їх повно і всюди шкоду роблять* (31); *А вже тому жонатому, як собаці кудлатому: чи обідав, не обідав, а вже лайки відвідав* (66); *Жінка – як та кішка: чим більше гладь, тим більше хвоста задирає* (93); *Дочка, як ластівка: пощобече, пощобече та й полетить* (125); *Зовиця – як синиця: усе хвостом вертить* (139); *Він живе як сорока на тернині: вітер повернувся – полетіла* (157);

– рослини: *Дівка, як верба: її не поливай, а вона росте; Дівка, як верба: де її посадиш, там прийметься* (32); *Дівка, як горох при дорозі: хто йде, не мине; Дівчина як билина: куди вітер подається, туди вона й гнеться* (33);

– предмети побуту: *Жінка – як торба: що положиш, то й несе* (93); *У старого голова, як решето: багато було, та висіялось* (168); *Балакун, мов дріва бочка, нічого в собі не задержить* (283);

– природні явища: *Материн гнів, як весняний сніг: рясно випаде, та скоро розтане* (109).

У цій групі також наявні прислів'я із заперечними порівняннями, причому в семантично близьких прислів'ях той самий суб'єкт може бути порівняний з різними об'єктами: *Жінка – не гуслі (не скрипка), погравши на стіну не повісиш; Жінка – не лапоть (не черевик, не башмак), з ноги не скинеш; Жінка – не рукавиця, з руки не скинеш* (92).

Поширеним засобом вираження оцінного значення в прислів'ях є іронія. Про зв'язок іронії з оцінною семантикою неодноразово зауважували дослідники. Так, І. Походня зазначав: „...ми поступово прийшли до розуміння іронії як форми оцінного, критичного, емоційного освоєння дійсності. Саме як форма оцінно-емоційного освоєння дійсності іронія виявляє найтісніший зв'язок з мовною категорією суб'єктивно-оцінної модальності” [Походня 1989: 8]. Схожу думку висловлює й К. Іванцова: „Ядром іронічного слововживання можна вважати оцінні лексичні одиниці, уживані в прямо протилежному буквальному смислі” [Іванцова 2002: 243].

До іронії в прислів'ях удаються, характеризуючи зовнішність людини, зокрема про невродливу людину в народі кажуть: *Гарний, коли спить та ще й пикою до стіни лежить* (37). Раціонально-оцінна одиниця може бути сполучена з плеонастичним словом *такий*: *Така гарна пика, що як виглянула із вікна, то три дні собаки твалтували; Така ладна, що як на двір вийде, то всі собаки брешуть* (37); в інших випадках переносне іронічне вживання слова супроводжено експресивним вигуком: *Ну й чепурна! Як виглянула в вікно, то три дні собаки вили* (37).

Іронічній оцінці в прислів'ях підлягають риси характеру людини та особливості її поведінки. Так, про скупих говорять: *Розорився хлопець бідний: купив дівці перстень мідний* (30); *Щедрий: за копійкою аж труситься* (370); про невмілих: *Наладив дід бабі хижу – то лазили коти, и кпоти й собаки* (150); про ледачих, неспішливих: *Він тяжко хворий: коли працює, все мерзне, а коли їсть, то все потіє* (174); *Доця вельми спритна: доки дійде, молоко скисне* (270); *Добра дівка: як старости*

йдуть, тоді хату мете (82); про злісних: *Він такий на його добрий, що в ложці води утопив би* (353); *Добрі люди: заки хліба дадуть, вперед зуби виб'ють* (356); про боязких: *Ось смілий: на лежачу березу в сам верх лізе* (404); про нерозумних: *Дуже грамотний: слово „корова” пише з м'яким знаком* (309); *Він дуже розумний: решетом у воді зірки ловить* (324); про непередбачливих: *Мудрий Іван по шкоді: коні вкрали, тоді він стайню зачинив* (329).

Іронічно оцінюють також бідність: *Багатий! Куди не кинь, то все латкою наверх* (45); *Такий багач, що костюм рипить, а в животі булькотить* (49). Показово, що в оцінці майнового стану людини можлива й самоіронія: *У мене одежі, одежі! Одна в помелі, друга на мені – от і всі* (47).

Зазначимо, що іронічного оцінювання в прислів'ях зазнають і стосунки між людьми та взагалі людське життя: *Вони так любляться, як вогонь і вода* (54); *Мамо, мене хлопці так люблять, що аж камінням луплять* (57); *Я його так люблю, як сіль в оці, як кольку в боці* (59); *Гарне життя: як собаці на прив'язі* (155); *Добре живемо: хоч повісся, хоч заріжся* (157). Як бачимо, ступінь інтенсивності оцінки в прислів'ях може бути різний: від насмішки до іронії й навіть сарказму.

Характерною ознакою оцінки, вираженої в прислів'ях, є її гіперболізація. Гіперболізуватися можуть і позитивні, і негативні риси та якості, наприклад, про спритну, досвідчену людину говорять: *Це той, що із-під стоячого підшву випоре* (278); *Він по крашанках пройде і ні одної не роздавить* (270); злісну людину оцінено в таких прислів'ях: *Як гляне, аж трава в'яне (так і ліс в'яне)* (267); *Таке то око зле: на зелений ліс подивиться – ліс зів'яне* (362).

Інколи інтенсивності вираження оцінки досягнуто за допомогою алогізмів: *Він спритна людина: з вареного яйця висидить курча; Хто хоче, той і в молоці кістку знайде* (402). Алогізм наявний і в прислів'ї, яке негативно оцінює людей, схильних до зайвих балачок: *Говорили баби, як летіли жаби* (144). Оцінного значення набувають також прислів'я, у яких за допомогою алогізмів передано значення 'ніколи': *Тоді він буде женитися, коли бики зачнуть телитися* (71) – про чоловіка, який живе самотньо; *Тогди заговорить, коли рак свисне* (289) – про мовчазну людину.

Отже, українські прислів'я, що характеризують людину, передають оцінну семантику різноманітними засобами, найпоширенішими з яких є порівняльні конструкції, іронія, гіпербола та алогізми. Перспективу нашого подальшого дослідження вбачаємо в аналізі засобів вираження оцінки в інших формах фольклору (казках, піснях тощо) у зіставленні їх з оцінними засобами, властивими діалектному мовленню та літературній мові.

Джерело фактичного матеріалу

Прислів'я та приказки : Людина. Родинне життя. Риси характеру / упоряд. М. М. Пазяк. – К. : Наук. думка, 1990. – 528 с. (покликаючись на це джерело в тексті, указуємо лише сторінку в круглих дужках).

Література

Арутюнова 1980 – Арутюнова Н. Д. К проблеме функциональных типов лексического значения / Н. Д. Арутюнова // *Аспекты семантических исследований*. – М. : Наука, 1980. – С. 156 – 249; **Бартминский 2005** – Бартминский Е. Языковой образ мира: очерки по этнолингвистике / Ежи Бартминский. – М. : Индрик, 2005. – 528 с.; **Бойко 2005** – Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : монографія / Н. І. Бойко. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2005. – 552 с.; **Голубовська 2004** – Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу: монографія / І. О. Голубовська. – 2-е вид., випр. і доп. – К. : Логос, 2004. – 284 с.; **Дмитриева 1999** – Дмитриева О. А. Типы моральных оценок в текстах пословиц и афоризмов / О. А. Дмитриева // *Языковая личность: проблемы лингвокультурологии и функциональной семантики* : сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 1999. – С. 154 – 161; **Иванцова 2002** – Иванцова Е. В. Феномен диалектной языковой личности / Е. В. Иванцова. – Томск : Изд-во Томск. ун-та, 2002. – 312 с.; **Космеда 2000** – Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки / Тетяна Космеда. – Л. : ЛНУ імені Івана Франка, 2000. – 350 с.; **Кулигина 1985** – Кулигина Т. И. Категория оценки и средства ее выражения в современном немецком языке : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.04 „Германские языки” / Т. И. Кулигина. – Л., 1985. – 15 с.; **Малинович 1989** – Малинович Ю. Б. Экспрессия и смысл предложения: проблемы эмоционально-экспрессивного синтаксиса / Ю. Б. Малинович. – Иркутск : Изд-во Иркут. ун-та, 1989. – 216 с.; **Пазыч 1986** – Пазыч Н. В. Средства языковой номинации отрицательной оценки в современном английском языке : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук : спец. 10.02.04 „Германские языки” / Н. В. Пазыч. – Киев, 1986. – 23 с.; **Пазяк 1990** – Пазяк М. М. Людина в прислів'ях та приказках / М. М. Пазяк // *Прислів'я та приказки : Людина. Родинне життя. Риси характеру* / упоряд. М. М. Пазяк. – К. : Наук. думка, 1990. – С. 7 – 28; **Походня 1989** – Походня С. И. Языковые виды и средства реализации иронии / С. И. Походня. – Киев : Наук. думка, 1989. – 128 с.; **Рябцева 1982** – Рябцева Э. Опыт описания оценочного компонента лексического значения слова / Э. Рябцева // *Проблемы семантической структуры и функционирования лексических единиц (на материале романо-германских языков)* : межвуз. сб. науч. тр. – Иваново : Иван. гос. ун-т, 1982. – С. 118 – 127; **Українська мова 2000** – Українська мова : енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О.

(співголови), М. П. Зяблюк та ін. – К. : Укр. енцикл., 2000. – 752 с.; Шаховский 1998 – Шаховский В. И. Языковая личность в эмоциональной коммуникативной ситуации / В. И. Шаховский // Филол. науки. – 1998. – № 2. – С. 59 – 65.

Леснова В. В. Засоби вираження лінгвістичної категорії оцінки в українських прислів'ях

У статті проаналізовано особливості реалізації лінгвістичної категорії оцінки в українських прислів'ях, що характеризують людину. Визначено, що основним засобом вираження оцінного значення в прислів'ях є порівняння різної граматичної будови; такі прислів'я залежно від їхньої структури об'єднано в три групи: прислів'я з однією порівняльною конструкцією; прислів'я з двома порівняльними конструкціями, між якими наявні відношення протиставлення; та прислів'я, які містять розгорнутий коментар – пояснення до порівняльних конструкцій. Серед засобів вираження оцінки розглянуто також іронію, гіперболу та алогічні вислови.

Ключові слова: оцінка, прислів'я, іронія, порівняння, алогізм, гіпербола.

Леснова В. В. Средства выражения лингвистической категории оценки в украинских пословицах

В статье проанализированы особенности реализации лингвистической категории оценки в украинских пословицах, характеризующих человека. Определено, что основным средством выражения оценочного значения в пословицах являются сравнения различного грамматического строения; такие пословицы в зависимости от их структуры объединены в три группы: пословицы с одной сравнительной конструкцией; пословицы с двумя сравнительными конструкциями, между которыми существуют отношения противопоставления; и пословицы, содержащие развернутый комментарий – объяснение к сравнительным конструкциям. Среди средств выражения оценки рассмотрены также ирония, гипербола и алогические высказывания.

Ключевые слова: оценка, пословица, ирония, сравнение, алогизм, гипербола.

Lesnova V. V. Means of Expression of Linguistic Category of Evaluation in Ukrainian Proverbs

The article deals with the analysis of the peculiarities of the realization of the linguistic category of evaluation in the Ukrainian proverbs that characterize a man. It has been determined that the main means of expression of the evaluative meaning in the proverbs are the comparisons of different grammatical structures. According to their structure, these proverbs have been united into three groups: the proverbs with one comparative structure, the

proverbs with two comparative structures between which the relations of contrast exist, and the proverbs that contain detailed comments – the explanation to the comparative structures. Among the means of expression of evaluation, the author also analyzes irony, hyperbole and analogous utterances.

Key words: evaluation, proverb, irony, comparison, alogism, hyperbole.

Стаття надійшла до редакції 26. 11. 2012 р.

Прийнято до друку 21. 12. 2012 р.

Рецензент – д-р філол. н., проф. Глуховцева К. Д.

В. А. Ляшчынская (Гомель)

УДК 811.161.3'373:[398.9:159.942.5]

**МЕСЦА І РОЛЯ ЭМОЦЫІ СМУТКУ
Ў ФРАЗЕАЛАГІЧНАЙ КАРЦІНЕ СВЕТУ БЕЛАРУСАЎ**

Сучасная навука аб мове вялікую ўвагу надае пытанням лінгвакультуралогіі, у задачы якой уваходзіць вывучэнне культурных канцэптаў і складанне канцэптуарыяў розных культур. Асаблівую складанасць уяўляе вывучэнне абстрактных, у прыватнасці, эмацыянальных, канцэптаў, што звязана з цяжкасцю іх дыферэнцыяцыі, адсутнасцю поўных і дакладных азначэнняў у лексікаграфічнай літаратуры, інтуіцыяй ва ўжыванні ў мове носьбітаў і інш. У выніку эматыўнасць у лінгвістыцы разглядаецца як самастойная катэгорыя, якая рэалізуецца на розных узроўнях мовы, але менавіта фразеалагічны ўзровень кожнай мовы скіраваны на выражэнне эмоцый, пачуццяў і псіхалагічных станаў і валодае выразнай адметнасцю ў параўнанні з лексічным: фразеалагічнае значэнне „праяўляецца ў другасным узнаўленні моўнай карціны свету, якое ўзбагачаецца вопытам інтэлектуальна-эмацыянальнага засваення носьбітамі мовы адпаведнага „кавалачка” рэчаіснасці” [Алефіренко 2000: 129], і характарызуецца вобразнасцю, бо фразеалагізацыя звязана з працэсам метафарызацыі, пры якім адбываецца сумяшчэнне канцэптасфер розных паняццяў.

Выбар фразеалагічных адзінак (ФА), што рэпрэзентуюць эмоцыю смутку, абумоўлены тым, што яны не былі аб'ектам вывучэння ў беларускім мовазнаўстве. Да таго ж яны прадстаўлены значнай колькасцю (43 ФА), у параўнанні з фразеалагічнай вербалізацыяй іншых эмоцый у беларускай фразеалогіі, а, як вядома, у кожнай мове ФА, у адрозненне ад лексічных адзінак, называюць не ўсе, а толькі асобныя і найбольш актуальныя для чалавека і яго жыццядзейнасці фрагменты свету.

Вывучэнне ФА з агульным значэннем ‘смутак’ дапамагае выявіць шляхі і спосабы канцэптуалізацыі названай эмоцыі, яе месца сярод іншых у эмацыянальнай канцэптасферы, вызначыць, як і якія культурныя